

ВНЕСОК ТОВАРИСТВА «BUKOWINER ALLGEMEINER SPORTKLUB» У РОЗВИТОК ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО РУХУ НА БУКОВИНІ

Наталія Гнесь¹, Ірина Ячнюк¹

¹Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, Україна, natasha.gnes76@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2220-7481-2019-03-23-28>

Анотації

Вступ. Друга половина XIX – початок XX ст. – це час, коли на Буковині, коронному краї Австро-Угорської імперії, склалися політичні, економічні та соціальні умови для розвитку освіти, науки й культури, відбулося кількісне збільшення громадських товариств та урізноманітнення напрямів їхньої діяльності. Створено товариства, які повністю або частково розв’язували проблеми фізичного виховання дітей і молоді. Піонером спортивного руху в краї став «Bukowiner Allgemeiner Sportklub». **Мета дослідження** – проаналізувати діяльність товариства «Bukowiner Allgemeiner Sportklub», визначити його внесок у розвиток фізкультурно-спортивного руху на Буковині на початку XX ст. **Методи дослідження** – вивчення літературних джерел, документальних й історичних матеріалів, теоретичний аналіз і синтез отриманих даних. У дослідженні використано матеріали фондів установ Австрії (із 1867 р. Австро-Угорщини) 1775–1918 рр. Державного архіву Чернівецької області. **Результати дослідження.** «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» – громадське товариство, яке діяло на Буковині в 1910–1913 рр. Його діяльність була позбавлена політичних, національних, конфесійних упереджень та ґрунтувалася на принципах расової, класової й майнової рівності, а також на головних життєвих пріоритетах – тілесному та духовному здоров’ї. Клубом організовано гурток спортивних (рухливих) ігор для юнаків, секції з футболу, важкої атлетики, велоспорту, ковзанярського, лижного спорту; відкрито два льодові майданчики, спортивний майданчик у Чернівцях, спортивні гуртки в містах Радівці та Солка; налагоджено активну участь членів клубу в змаганнях із легкої атлетики, плавання, туризму. **Висновки.** За період існування клубу «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» його членами налагоджено роботу спортивних секцій, організовано й проведено низку змагань, облаштовано спортивні споруди. До прогресивних починань можна віднести гнучку систему оплати членства в клубі, існування пільг, різноманіття надання спортивних послуг, широку кампанію з популяризації здорового способу життя. Отже, клуб був активним учасником фізкультурного руху на Буковині, а діяльність його членів поклала початок розвитку спорту в краї.

Ключові слова: Австро-Угорська імперія, початок XX ст., спортивний клуб, статут, спортивні секції, змагання.

Наталія Гнесь, Ірина Ячнюк. Вклад товариства «Bukowiner allgemeiner Sportklub» в розвиток фізкультурно-спортивного руху на Буковині. **Веденіє.** Вторая половина XIX – начало XX в. – период, когда на Буковине, коронном крае Австро-Венгерской империи, возникли политические, экономические и социальные предпосылки для развития образования, науки и культуры. Увеличилось количество общественных организаций, а также разнообразилось направление их деятельности. Были созданы товарищества, которые полностью или частично занимались проблемами физического воспитания детей и молодежи. Пионером спортивного движения в крае стал «Bukowiner Allgemeiner Sportklub». **Цель исследования** – проанализировать деятельность товарищества «Bukowiner Allgemeiner Sportklub», определить его роль в развитии физкультурно-спортивного движения на Буковине в начале XX в. **Методы исследования** – изучение литературы, документальных и исторических материалов, теоретический анализ и синтез полученных данных. В исследовании использованы материалы фондов учреждений Австрии (с 1867 г. Австро-Венгрии) 1775–1918 гг. Государственного архива Черновицкой области. **Результаты исследования.** «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» – общественная организация, которая функционировала на Буковине в 1910–1913 гг. Деятельность клуба не преследовала каких-либо политических, национальных, конфессиональных целей, основывалась на принципах расового, классового, имущественного равенства, приоритете телесного и духовного здоровья. Клубом организованы кружок спортивных (подвижных) игр для юношей, секции по футболу, тяжелой атлетике, велоспорту, конькобежному и лыжному спорту в Черновцах, спортивные секции в городах Радовцы и Солка. Открыто две ледовые площадки, спортивная площадка в городе Черновцы, организовано активное участие членов клуба в соревнованиях по легкой атлетике, плаванию, туризму. **Выводы.** За период существования клуба «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» его членами организована работа спортивных секций; проводился ряд соревнований; обустроены спортивные сооружения. Начинания, которые можно отметить как прогрессивные, – гибкая система оплаты членства в клубе, существование льгот для его членов, разнообразие спортивных услуг, широкая кампания по популяризации здорового способа жизни. Таким

образом, клуб был активным участником физкультурного движения на Буковине, а деятельность его членов положила начало развитию спорта в регионе.

Ключевые слова: Австро-Венгерская империя, начало XX в., спортивный клуб, устав, спортивные секции, соревнования.

Nataliia Hnes, Irina Yachniuk. Influence of the Community Organization «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» on Development of the Sport Movement on Bucovina. Introduction. The end of the XIX – beginning of the XX century was a period when there were great social, political and economic conditions on Bucovina, the kings land of Austria-Hungary Empire for development of education, science and culture. The number of community organizations was increased, and directions of their activities become wider. Created organizations usually can fully solve the problems of physical education and activity of children and juniors. «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» become the pioneer of a sport development. **The Objective of Research** – to analyze activity of «Bukowiner Allgemeiner Sportklub», determine its influence to development of sport movement in Bucovina on the beginning of XX century. **Methods of Research** – studying the literature sources, documental and historical materials, theoretical analysis and synthesis of received information. In research we used the information gained from organization funds of Austria (since 1867, Austro-Hungary) 1775–1918 years of State Achieve of Chernivtsi region. **Results of the Research.** «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» – is a community organization that act on Bucovina in 1910-1913 years. Its activity hadn't any political, national or confessional prejudice and was based on principles of racial, national and property equality, and also was based on main life priorities – physical and psychological health. Club organized sections of junior sport (moving) games, football, hard athletic, cycling, ski and skates. It created 2 ice playgrounds, sport field in Chernivtsi, sport sections in 2 cities named Radivtsi and Solka etc. Also they organized active participation of club members in competitions in athletics, swimming, tourism. **Conclusion.** For the period of existence of «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» club its members created and supported an activity of sport sections, organized and made a lot of competitions and made a lot of sport equipment and playgrounds. There was a progressive beginnings such as flexible payment system, existence of benefits, a lot of types of sport activities and wide campaign of popularization of the healthy lifestyle. So, in summary, club was active member of a sport movement on Bucovina, and actions of its members started the development of sport in region.

Key words: Austria-Hungary Empire, beginning of the 20 century, sport club, section, regulations, competition.

Вступ. Друга половина XIX – початок XX ст. – це час, коли на Буковині, коронному краї Австро-Угорської імперії, склалися політичні, економічні та соціальні умови для розвитку освіти, науки й культури. Після прийняття загальнодержавного закону «Про товариства» від 15 листопада 1867 р. по-жвавився й спортивно-гімнастичний рух, представлений діяльністю різноманітних товариств і клубів. Законом визначалася суть громадських організацій як добровільних об'єднань, що не мають на меті політичних цілей, а повинні займатися культурними, благодійними та іншими соціальними справами. Для їх створення потрібно було повідомити владу й подати статут, у якому визначалися мета, засоби та територія діяльності [2].

За твердженням Ю. Тумака, саме в цей період на Буковині відбулося кількісне збільшення громадських товариств й урізноманітнення напрямів їхньої діяльності, виокремлення тих, що повністю або частково розв'язували проблеми фізичного виховання дітей і молоді [5]. Серед них можемо відзначити діяльність (після прийняття статуту) гімнастичних товариств: «Allgemeine Turnverein in Czernovitz» (1867 р.), «Товариство гімнастичне український Сокіл в Чернівцях» (1903 р.), «Allgemeiner Turnverein Zukunft» (1905 р.), велосипедних і туристичних клубів: Чернівецька філія «Oesterreichichen Touring-Clubs» (1898 р.), «Gauverband der Bukowiner Radfahrer» (1900 р.), «Suczawaer Radfahrclubes» (1901 р.), «Oesterreichichen Bundes «Blau=Weiss» fur judisches Jugendwandern» (1914 р.), гімнастично-пожежного товариства «Русская Дружина» (1909 р.), спортивних товариств «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» (1910 р.), «Sportklub «Viktoria»» (1912 р.) та ін. [1].

М. Гуйванюк, М. Кожокар, Т. Палагнюк, Ю. Тумак, О. Цибанюк у своїх працях широко висвітлюють соціокультурну, виховну, національно-просвітницьку діяльність як окремих, так і в цілому громадських товариств Буковинського краю. Багато уваги дослідниками приділено тіловиховній роботі в цих об'єднаннях. Це, насамперед, організація роботи гімнастичних гуртків, спортивно-масових і культурних заходів – прогулянок, парадів, свят, спортивних та танцювальних вечорів, організація системи підготовки й підвищення кваліфікації фахівців галузі фізичного виховання, пропаганда фізичної культури та спорту серед населення – ведення тематичної колонки в газетах і часописах, укладання та друк методичної літератури тощо [2–5]. Проте фізкультурно-спортивний напрям діяльності товариств (організація роботи спортивних секцій, організація й проведення змагань, спортивні здобутки команд та окремих членів клубів) залишився маловивченим.

У порушеному контексті дуже цікавою є діяльність товариства «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» («BASK»), заснованого в 1910 р. у Чернівцях. Робота в товаристві була спрямована на розвиток фізкультурно-спортивного руху на Буковині – полікультурному багатонаціональному регіоні на крайньому сході Австро-Угорської імперії [1].

Мета дослідження – проаналізувати діяльність товариства «Bukowiner Allgemeiner Sportklub», визначити його внесок у розвиток фізкультурно-спортивного руху на Буковині на початку ХХ ст.

Методи дослідження – вивчення літературних джерел, документальних й історичних матеріалів, теоретичний аналіз і синтез отриманих даних. У дослідженні використано матеріали фондів установ Австрії (із 1867 р. Австро-Угорщини) 1775–1918 рр. Державного архіву Чернівецької області.

Результати дослідження. «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» (Буковинський загальний спортивний клуб – переклад *Н. Г.*) – громадське товариство, яке діяло на Буковині в 1910–1913 рр. Метою ця організація обрала розвиток видів спорту поза будь-якими політичними й національними інтересами та за відсутності матеріальної вигоди від спортивної діяльності [6].

Досягнення мети повинно було здійснюватися через організацію регулярних тренувань з окремих видів спорту; виступи членів клубу на змаганнях; організацію спортивно-туристичних походів; організацію й проведення юнацьких ігор, співпрацю з молодіжними організаціями; облаштування, утримання та експлуатацію спортивних майданчиків, ковзанок, тенісних кортів, шкіл плавання, душових і клубних приміщень; організацію та проведення курсів із підготовки тренерів, учителів фізичної культури, спортивних інструкторів і суддів; створення бібліотеки спортивної літератури й спортивних періодичних видань; проведення публічних лекцій, доповідей, дискусій, дописи в пресі на спортивну тематику; інші заходи, спрямовані на підвищення рівня здоров'я населення, його фізичних і духовних сил.

Кошти для реалізації діяльності клуб міг отримувати від членських внесків, добровільних пожертв, субвенцій, доходів від проведення заходів й інших грошових надходжень [6].

Членство в клубі «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» могло бути постійним або тимчасовим. Постійним членом ставала особа, яка досягла 18-річного віку та сплачувала відповідні членські внески. Фізичні або юридичні особи, які робили одноразовий внесок у 50 крон, зараховувалися як «засновники» клубу, 25 крон – як «меценати». Фізична або юридична особа могла стати «спонсором» – дати кошти на призи переможцям змагань. «Почесним членом» могла бути особа, видатні здобутки й результати діяльності якої визнані більшістю членів клубу на загальних зборах.

До тимчасових членів належали «гості» – ті, які з певних причин ще не стали постійними членами, але могли брати участь у заходах клубу й відвідувати тренування терміном до трьох місяців. Також тимчасове членство передбачало допуск так званих «учасників» клубу до тренувань в окремих секціях.

На відміну від інших товариств, що діяли на Буковині в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст., членами клубу «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» могли стати особи, які не досягли 18-річчя. За згоди батьків або опікунів вони могли отримати тимчасове членство як «учасники юнацьких ігор».

Тимчасові члени повинні були вносити кошти за участь в окремому тренуванні або здійснювати місячну чи сезонну оплату занять [6].

Функції керівництва діяльністю та розпорядження клубним майном покладалися на спортивну раду, яка обиралася на загальних зборах членів клубу. До неї могло увійти від 14 до 24 осіб. Це були голова, його заступник, секретар, головний скарбничий, завідувач господарством, хранителі інвентарю, керівники секцій і спортивні спеціалісти. До спортивної ради могли бути включені президент та віцепрезидент клубу. Голова, секретар, головний скарбничий, керівники секцій входили також до складу правління клубу. У разі виникнення екстреної ситуації правління могло видати тимчасове розпорядження, яке згодом розглядалось і затверджувалося на засіданні спортивної ради.

Статутом клубу визначено перелік видів, із яких планувалося відкрити спортивні секції: легка атлетика, важка атлетика, футбол та інші ігри з м'ячем, велоспорт, теніс, водний спорт (плавання – *Н. Г.*), зимовий спорт, фехтування, туризм, «юнацькі ігри», хокей, роликовий спорт. У подальшому спортивною радою могла бути розглянута доцільність відкриття секцій з інших видів.

Потрібно зазначити, що окремі секції не мали юридичного статусу, а були частиною клубу. Тому всі фінансові видатки й доходи від їхньої діяльності мали здійснюватися через клубну касу. Кожна секція з виду спорту повинна була мати так звані правила внутрішнього розпорядку та діяти на їх підставі.

Спортивною радою на рік призначався керівник секції, в обов'язки якого входила організація її роботи. До проведення занять залучалися спортивні спеціалісти – інструктори та організатори ігор і

змагань. До їхніх обов'язків, зокрема, входили організація безпеки на заняттях, облік результатів тренувального процесу, систематичний звіт керівнику секції про спортивні досягнення (перемоги та поразки) кожного учня [6].

Історія діяльності клубу «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» бере свій початок від 27 травня 1910 р. – дати генеральних установчих зборів. Головував на них професор Рафаель Кайндль, державний шкільний інспектор. Він першим зробив грошовий внесок і був обраний першим головою правління.

У друкованому звіті про трирічну діяльність клубу зазначалося, що до 1910 р. в Чернівцях і загалом на Буковині не існувало жодних спортивних за своєю сутністю об'єднань [6]. Тогочасне суспільство вважало «спорт» розвагою, засобом приємного проведення часу, прерогативою вузького кола багатіїв. Тому члени буковинських клубів, у яких культивувалися такі види, як теніс, біг на ковзанах, велосипедні та туристичні мандрівки, не мали на меті виступи на змаганнях.

У матеріалах звіту знаходимо інформацію про ті труднощі, які постали перед організаторами й засновниками клубу на першому році його діяльності. Це, передусім, нестача фінансових коштів. Зазначалося, що спершу не було жодних надходжень від субвенцій або пожертв. Першочергові потреби забезпечені власними коштами членів правління клубу, які увесь вільний час віддавали його облаштуванню. «Члени правління в той час перенесли більше вантажу, ніж гідності», – зазначено в документі [6].

Ще перешкодами на шляху діяльності клубу були суспільна думка й ставлення різного рангу посадових осіб до занять спортом як до «нікудишніх занять багатих нероб, пустопорожнього проведення часу, засобу боротьби із нудьгою» [6].

Зважаючи на таку ситуацію, члени клубу відносили до пріоритетних напрямів діяльності просвітницьку та агітаційно-виховну роботу. Власний авторитет у громаді та краї вони намагалися використовувати не лише для залучення молоді до активних занять спортом, але й для виховання в різних верств населення свідомого ставлення до власного здоров'я, популяризації посильних занять фізичними вправами.

Члени клубу пишалися тим, що його діяльність була позбавлена політичних, національних, конфесійних упереджень і ґрунтувалася на принципах расової, класової та майнової рівності, а також на головних життєвих пріоритетах – тілесному й духовному здоров'ї. Дотримання цих принципів стало основою успішної діяльності клубу, незважаючи на короткий термін його функціонування.

До головних здобутків за трирічний термін роботи клубу «BASK» можемо віднести організацію гуртка спортивних (рухливих) ігор для юнаків, організацію роботи двох льодових майданчиків, відкриття спортивного майданчика в Чернівцях, відкриття спортивних гуртків у містах Радівці та Солка (сучасна Румунія), організацію секцій із футболу, важкої атлетики, велоспорту, ковзанярського спорту, лижного спорту, активну участь членів клубу в змаганнях із легкої атлетики, плавання, туризму.

Уже в першій рік роботи товариства під керівництвом районного шкільного інспектора Алоїза Ернста була відкрита секція ігор для юнаків, яка працювала щоденно. «Кожного дня збираються в групи міські хлопці, які нещодавно відчували себе незатишно на вузьких і пильних вулицях, щоб на зеленій галявині віддатись на декілька годин іграм та спорту ... Тут вони привчаються до дисципліни та свободи, відчувають дух суперництва та товариськості у великому колективі, отримують задоволення і повертаються додому з тренуваним тілом та піднесеним настроєм», – так описує роботу секції дитячих ігор автор звіту [6].

Важко сказати, яка була оплата участі в іграх. Можемо припустити, що заняття в секції були безкоштовними. Така гуманітарна діяльність клубу мала стратегічне значення для його подальшого розвитку. По-перше, діти, учасники ігор – це вдячні прихильники клубу, популяризатори його діяльності, майбутні члени. По-друге, виконуючи благородну місію, завжди можна розраховувати на схвалення від суспільства та залучення спонсорських коштів.

Для занять у зимовий період «BASK» обрав ковзанярський спорт. Вибір обґрунтовувався міркуваннями часової й фінансової доступності для широкого контингенту містян та оздоровчою цінністю цього виду. Завдяки зусиллям Артура Адамовського, поштового чиновника, який став керівником зимового спортивного гуртка, клубу вдалось узяти в оренду гімнастичний і дитячий ігрові майданчики, що належали польському гімнастичному товариству «Сокіл». На цих майданчиках облаштовано ковзанку. Удале розміщення та помірні ціни на вхідні квитки, особливо для членів клубу, забезпечили ковзанці шалену популярність у зимовий сезон 1910–1911 рр.

Клубу вдалось забезпечити 100 % завантаженість об'єкта. Чітка організація роботи ковзанки дала змогу ввести в її розклад шкільні заняття, змагання, спортивні змові свята із залученням військового

оркестру. У звіті про роботу клубу йшлося і про збільшення його членів до понад 200 осіб у цей період. Успіх зимового сезону 1910–1911 рр. надихнув керівництво клубу на відкриття наступного року другого льодового майданчика на «Siebenbürgerstrasse» (тепер – вулиця Головна).

Одразу ж після свого створення, у 1910 р., керівництво «BASK» звернулось у міський магістрат із проханням про продаж або надання в оренду ділянки землі для облаштування відкритого спортивного майданчика. Протягом року клуб повторював прохання за допомогою подання петицій і ходатайств та, зрештою, отримав згоду на огляд ділянки землі. Спеціально призначена комісія визначила її як місце, придатне для будівництва. Проте магістрат відмовив клубу в його проханні. Причина – неможливість надання інтернаціональному товариству ділянки землі міської общини в обхід інтересів національних товариств міста, які також прагнули отримати землю. «Наші мудрі «отці міста» загальну «ракову пухлину націоналізму» перенесли в галузь спорту та громадського здоров'я. Це такий самий парадокс, як перенести її в справу оборони країни ... Таким чином вони (магістрат – Г. Н.) відкидають велике місто Чернівці в “напів-Азію”», – обурювалися керівники клубу «BASK» [6].

Згодом клубу все ж удалось узяти в оренду частину майданчика сільськогосподарської середньої школи м. Чернівці та проводити на ній спортивні заходи. Клуб також заснував «Фонд спортивних майданчиків», який поповнювався від пожертв, різних відрахувань і відсотків. За три роки «BASK» мав у розпорядженні чималі кошти на потреби спортивних об'єктів.

Досить цікавим є факт надання членам клубу «BASK» різноманітних пільг, не пов'язаних безпосередньо зі спортивними послугами. Так, члени клубу отримали пільговий проїзд у рельсовому транспорті Буковини й Галичини (знижку в 50 % від вартості квитка для юнаків та 20 % для дорослих), 20 % знижки на квитки на культурно-масові заходи, що проводилися на Буковині, зокрема на виступи цирку. Оскільки «BASK» входив до спілки спортивних клубів Австро-Угорщини, то пільги його членів розповсюджувались і на міста, де існували подібні товариства. Це стосувалося, передусім, пільг на проживання в готельних закладах.

До спортивних здобутків членів клубу «BASK» за 1910–1913 рр. потрібно віднести успіхи футбольної команди. За перший рік існування (1910 р.) команда провела 11 зустрічей із чернівецькими командами й командою «Revera» зі Станіслава (нині – Івано-Франківськ), у яких отримала дев'ять перемог і дві поразки. У 1911 р. команда клубу також провела 11 ігор, у дев'яти перемогла. Серед переможених суперників була й команда славнозвісного чернівецького німецького футбольного клубу «Deutscher Fußballklub». Інші два роки команда «BASK» здобувала перемоги на місцевому рівні, поразки в матчах на виїзді, про що писалось у звіті клубу. Спортивними перемогами відзначилися також члени інших секцій: легкоатлетичної, велосипедної, туристичної, ковзанярської.

«BASK» був організатором та співорганізатором змагань із різних видів. У співпраці з буковинським велоклубом «Bukowiner Radfahrer» 17 серпня 1911 р. організовано велоперегони на 10, 15, 25 та 50 км. Також у серпні 1911 р. під керівництвом Артура Адамовського та вчителя фізичної культури Йогана Лісснера проведено першість м. Чернівці з плавання на річці Прут. У змаганнях брали участь понад 70 осіб. Досить велика кількість для заходу, який проводився вперше на Буковині. Чоловіки стартували на дистанції 1000 та 1500 м, жінки – 500 м, юнаки – 1000 м.

У 1913 р. «BASK» організував змагання з ковзанярського спорту. У програму входили забіги на дистанції 250, 500, 1000, 1500 м серед чоловіків, жінок і юнаків.

Секції важкої атлетики та лижного спорту не відзначилися спортивними здобутками, проте регулярно проводили заняття, а їхні члени брали участь у показових виступах на спортивних святах.

Підсумовуючи трирічні здобутки, «BASK» ставив нові цілі й завдання на майбутнє. Це, передусім, створення Буковинського спортивного союзу із власною спортивною бібліотекою. У плани клубу входило облаштування роликового тренувального комплексу, плавальних і бігових доріжок, стрілкового тиру, організація місцевих «Олімпійських ігор». Показовими є плани клубу щодо відкриття при-тулку для хлопців за підтримки «Österreichischen Reichsbund für Jugendwehren» («Австрійська державна спілка молоді»).

Події Першої світової війни, яка прийшла на Буковину в 1914 р., не дали змоги мріям і планам членів «BASK» втілитись у життя. Проте клубні гасло та пісня, кольори прапора нагадують про їхню благородну мету й велике прагнення до перемоги в будь-якій справі. «Перемога обов'язково настане, про що свідчать кольори на гербі та прапорі нашого клубу – синьо-червоний на чорно-жовтому фоні. Вони символізують боротьбу між темрявою й світлом. Чорний – символ ночі та мороку, який існував до заснування клубу, коли спортивне життя дорівнювало нулю. Синій – символ пробудження, це синіючий небосхил і наші перші скромні успіхи. Червоний – символ процвітання, ранкової зорі, прогресу

в житті клубу та спортивного життя міста. Жовтий – символ сонця й наших майбутніх перемог. Ми ведемо боротьбу проти мороку та невігластва за світло й розум і тому ми перемаємо!» [6].

Висновки. «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» – товариство, засноване на Буковині, у м. Чернівці, що протягом 1910–1913 рр. реалізовувало свою активну діяльність. За цей період членами клубу налагоджено роботу спортивних секцій, організовано й проведено низку змагань, облаштовано спортивні споруди. Гнучка система оплати членства в клубі, існування пільг, різноманіття надання спортивних послуг, широка кампанія з популяризації здорового способу життя – засоби, які клуб використовував для досягнення мети – залучення молоді до занять спортом, а широких верств населення краю до посиленої рухової активності. Отже, можемо говорити про те, що «BASK» був активним учасником фізкультурного руху на Буковині, а діяльність його членів поклала початок розвитку спорту в краї.

Подальші дослідження потрібно було б спрямувати на аналіз фізкультурно-спортивної діяльності національних товариств Буковини другої половини XIX – початку XX ст.

Джерела та література

1. Гнесь Н. О. Діяльність спортивно-гімнастичних товариств на Буковині (1775–1918). *Молода спортивна наука України*: зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. 2006. Т. 3, № 10. С. 215–220.
2. Гуйванюк М. Р. Утворення перших галицьких та буковинських «Січей» на початку XX ст. Січова атрибутика. *Питання історії України*: зб. наук. ст. 2002. Т. 5. С. 143–151.
3. Кожокар М. В. Фізичне виховання – як стрижень реалізації провідних напрямів діяльності академічної корпорації Запороже Чернівецького університету. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*, 2015. №129 (1). С. 116–118.
4. Палагнюк Т. В., Кожокар М. В., Цибанюк О. О., Гнесь Н. О. Зміст та особливості виховання особистості в єврейських етнічних товариствах Чернівецького університету (1875–1939 роки). *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 400–403.
5. Тумак Ю. І. Форми та методи роботи з молоддю у громадських товариствах Буковини тіловиховного спрямування (друга половина XIX століття). *Молодий вчений*. 2017. № 3.1 (43.1). С. 288–292.
6. «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» in Chernowitz. Tätigkeits-bereich für das Trienium 1910/1913. Chernowitz: Im Selbstverlage des B.A.S.K – Druk L. Duszenko, 1913. 56 S.

References

1. Hnes, N. O. (2006). Dijaljnij sportyvo-ghimnastychnykh tovarystv na Bukovyni (1775–1918). *Moloda sportywna nauka Ukrajinu*: Zb. nauk. pracj z ghaluzi fizychnoji kuljтуры ta sportu, 10 (3), 215–220.
2. Ghujvanjuk, M. R. (2002). Utvorennja pershykh ghalycjykykh ta bukovynsjykykh «Sichej» na pochatku XX st. *Sichova atributyka Pytannja istoriji Ukrajinu*: Zbirnyk naukovykh statej, 5, 143–151.
3. Kozhokar, M. V. (2015). Fizychno vykhovannja – jak stryzenj realizaciji providnykh naprjamiv dijalnosti akademichnoji korporaciji Zaporozhe Cherniveckogho universytetu. *Visnyk Chernighivsjkogho nacionalnogho pedaghoghichnogho universytetu. Serija: Pedaghoghichni nauky. Fizychno vykhovannja ta sport*, 129 (1), 116–118.
4. Palaghnjuk, T. V., Kozhokar, M. V., Cybanjuk, O. O., Hnes, N. O. (2017). Zmist ta osoblyvosti vykhovannja osobystosti v jevrejsjykykh etnichnykh tovarystvakh Cherniveckogho universytetu (1875–1939 roky). *Molodyj vchenyj*, 11 (51), 400–403.
5. Tumak, Ju. I. (2017). Formy ta metody roboty z moloddju u ghromadsjykykh tovarystvakh Bukovyny tilovykhovnogho sprjamuvannja (drugha polovyna XX stolittja). *Molodyj vchenyj*. 3.1 (43.1), 288–292.
6. «Bukowiner Allgemeiner Sportklub» in Chernowitz. Tätigkeits-bereich für das Trienium 1910/1913. Chernowitz: Im Selbstverlage des B.A.S.K – Druk L. Duszenko (1913), 56.

Стаття надійшла до редакції 22.08.2019 р.